

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-2

BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54

Věc umě 3

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editor, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Kovový závěsek ve tvaru zvířete (viz obr. 5 na str. 136)
Metallic animal figurine pendant (see Fig. 5 on page 136)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Literatura

- Dostál, B. 1966:** *Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě*. Praha: Academia.
- Goš, V. 1988:** Slované osídlení severní Moravy. In: V. Frolec (ed.): *Rodná země. Sborník k 100. výročí Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně a k 60. narozeninám PhDr. Vladimíra Nekudy, CSc.* Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 181–190.
- Melzer, M., Schulz, J. 1993:** *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk: Okresní úřad a Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku.
- Nadolski, A. 1954:** *Studia nad uzbrojením polským v X., XI. i XII. wieku*. Łódź: Zakład im. Ossolińskich.

Resumé

Jindřichov (Kat. Pleče, Bez. Šumperk), Parz. Nr. 829. Frühmittelalter. Einzelfunden (u. a. das Eisenbeil). Einlagerung der Funden: Heimatkundenmuseum im Šumperk, Zuwachs. Nr. 8/2009.

JIŘÍKOV (K. Ú. JIŘÍKOV U RÝMAŘOVA, OKR. BRUNTÁL)

Kostel sv. Michala, parc. č. 718, 1061/9, 1072/1. Mladý novověk. Kostel, vesnice. Záchraný výzkum.

Lokalizace: linie mezi body v S-JTSK: 1) X = 1092806,56, Y = 542404,6; 2) X = 1092819,12, Y = 542411,5; okolí bodu v okruhu 2 m v S-JTSK: X = 1092812,6, Y = 542407,86.

Během náhodné cesty byla zjištěna stavební aktivita v okolí kostela sv. Michala v obci Jiříkov. S největší pravděpodobností se jednalo o výkop pro drenáž, neboť byl vyhlouben v odstupech několika metrů pomocí mechanizace kolem celé stavby. Archeologickou situaci porušoval pouze v jednom místě, a to 5,6 m jihozápadně od jihozápadního nároží kostela (obr. 56). Výkop o šířce 0,8–1,0 m a celkové maximální hloubce 0,8–0,9 m zde prořezal kamenné základové zdivo, a to nároží původně nadzemní stavby. Měřitelná šířka zdi byla 0,6 m, jeho koruna se nacházela v hloubce 0,15–0,2 m pod stávajícím povrchem a pata 0,6 m hluboko. Převážně velké kameny byly spojeny velmi nekvalitní maltou, která místy téměř úplně chyběla. Mezi zdmi byl zdokumentován a ověřován jihovýchodní profil P1 o celkové délce 2,5 m. Do hloubky 0,2 m pod stávající povrch zasahovala tmavá hnědá ornice na povrchu s travním drnem. Následovala středně hnědá písčité jílovitá hlína, obsahující z cca 70% malé kamínky, mírně střední a velké kamínky, jejíž báze se nacházela v hloubce 0,55 m. Z této uloženiny bylo získáno přibližně 55 ks výdutí rezné i glazované keramiky datovatelné do období kolem poloviny 18. století, dále 8 ks fragmentů zvířecích kostí a malý fragment cihly. 4 ks výdutí nádob jsou vypáleny redukčně a na 3 ks těchto výdutí je zvenčení patrné vlešťování. Byl nalezen rovněž fragment čelní vyhrívací stěny rezného kachle s částí tzv. „tapetového“ vzoru, z vnitřní části jen velmi nepatrně očázený.

Pod bází této uloženiny se nacházelo ještě 0,15 m mocné zkulturněné podloží, jež obsahovalo velkou skvrnu zvětřalé malty o délce 0,8 m. Podloží tvořila zvětralá jílovitá břidlice světlé hnědé barvy, která se v místě profilu P1 nacházela v hloubce 0,7 m.

Kostel sv. Michala je pozdně barokní stavbou z roku 1787 a měl být vybudován na místě starší renesanční stavby, přičemž jádro stávající věže kostela by mělo být renesanční (Mezerová a kol. 2001, 85).

Karel Faltýnek, Pavel Šlězár

Literatura

- Mezerová, E. a kol. 2001:** *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Bruntál*. Bruntál: Okresní úřad v Bruntále, Ostrava: Památkový ústav.

Resumé

Jiříkov (Kat. Jiříkov u Rýmařova, Bez. Bruntál), St.-Michael-Kirche, Parz. Nr. 718, 1061/9, 1072/1. Junge Neuzeit. Kirche, Dorf. Rettungsgrabung.

JÍVOVÁ (OKR. OLMOUC)

Tepenec. Vrcholný středověk (14. století). Hradisko. Předhradí hradu. Záchraný výzkum.

Od června do září roku 2012 probíhala VI. etapa záchranného archeologického výzkumu na lokalitě Jívová – Tepenec, která byla vyvolána další fází rozšíření dobývacího prostoru Bělkovického kamenolomu (společnost Českomoravský šterk, a. s.). Výzkum plynule navázal na předchozí etapy z let 1997–1999 a 2007–2008.

Kopec Tepenec s hradiskem z období popelnicových polí a středověkým hradem se nachází na okraji Nizkého Jeseníku, poblíž obce Jívová, zhruba 15 km severovýchodně od Olomouce. Lokalita je na mapě ZM ČR 1:10 000, kladový list 25-11-01, identifikována těmito koordinátami (měřeno od ZSČ:JSC): 220:317, 243:335, 254:350, 256:370, 250:376, 234:376 mm. Nadmořská výška se pohybuje v rozmezí 480 – 516 metrů. Výzkumná plocha se nacházela v areálu předhradí (hradní jádro i část předhradí je již odtěženo).

Metodika záchranného archeologického výzkumu, který na Tepenci probíhá s přestávkami již 40 let (1968–1975, 1990, 1997–1999, 2007–2008), je vždy založena na rozměření výzkumné plochy do čtvercové sítě o velikosti jednotlivých čtverců 5 × 5 m. V posledních 6 etapách byly zejména z časových důvodů čtverce zkoumány šachovnicově (Kalábek, Tymonová 1998; 1999; Procházková 2001; Vránová, Vrána 2005 – zde souhrn starší literatury; Vránová 2008; 2009). V roce 2012 měla výzkumná plocha velikost 30 × 55 m a byla rozdělena na 66 čtverců (čtverce č. 370 až 435 – číslování čtverců,

kontextů i objektů navazuje v souvislé řadě na výzkumy z 90. let a z let 2007–2008). Z toho bylo v úplnosti prozkoumáno 14 čtverců a zbylé čtverce byly zkoumány za pomoci detektoru kovů. Poměrně malý počet prozkoumaných čtverců souvisí se situací na ploše, kdy se zde také nacházely 3 velké prohloubeniny (o průměru zhruba 6 až 7 m) zaujímající prostor zhruba 9 čtverců; 18 čtverců na jižní straně zabíralo značně zerodované těleso pravěkého valu, jehož zkoumání nebylo pro tento rok prioritou, a 10 čtverců protínala současná komunikace, v jejichž místech je kulturní souvrství značně porušeno. V roce 2012 jsme se soustředili především na výzkum velkých prohloubenin, neboť po zkušenostech z předchozích let jsme zde předpokládali relikty středověké zástavby předhradí. V průběhu této výzkumné sezony se také za finanční pomoci Olomouckého kraje podařilo znovu otevřít studnu prozkoumanou v roce 2008, vyzvednout výdřevu nacházející se v její spodní části a předat ji ke konzervaci na opavské pracoviště oddělení péče o archeologické nálezy Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Ostravě.

Ve všech zkoumaných čtvercích se nacházelo kulturní souvrství o maximální mocnosti 0,5 m. Mimoto bylo prozkoumáno dalších 24 archeologických objektů (8 sídlištních jam a 16 kúlových jamek). Materiál nalezený v zásypech objektů je ve stavu laboratorního zpracování, a datace objektů je proto pouze předběžná. Minimálně dva objekty (183 a 185) jsou datovány do slezskoplatěnické kultury (pozdní doba bronzová – počátek halštatu, viz oddíl Doba bronzová). Většina zbylých objektů náleží pravděpodobně vrcholnému středověku.

Zajímavá je kumulace kúlových jamek v sousedících čtvercích 381 a 386 představující pravděpodobně relikty po nadzemní stavbě (objekty č. 190–193 a 197–203). V objektech byla nalezena keramika, mazanice a uhlíky. Ve čtvercích 381, 386 a 393 byla zkoumána pravděpodobně intaktní pravěká kulturní vrstva (kontext č. 1192), obsahující velké množství slezskoplatěnické keramiky.

Zajímavé výsledky přinesl také výzkum prohloubenin. Prohloubenina, označená jako objekt 196, byla z větší části vyplněna tmavou černou hlínou s velkým množstvím velkých kusů uhlíků, strusky a železných předmětů. Předběžně můžeme konstatovat, že středních a větších kusů strusky bylo ze zásypu objektu vyzvednuto několik desítek kilogramů. Z časových důvodů byla prozkoumána jen polovina objektu. Tento objekt můžeme pravděpodobně interpretovat jako pozůstatek po středověké kovářské výrobní činnosti – kovářské dílně.

Dále jsme zjistili, že dvě z prohloubenin představují relikty středověkých sklepů či suterénů nadzemních staveb. Oba sklepy (objekty č. 178 a 179) jsou částečně zasekány do rostlé skály a jejich stěny jsou postaveny z lomového kamene spojeného pouze jílem či hlínou. Na dně obou sklepů bylo nalezeno propálené místo, relikty po ohništi. Sklep 178 byl čtvercového půdorysu a měl na jižní straně vstupní šíji. V těsné blízkosti sklepa, ve-

dle severní zdi (kontext č. 929), se nacházely tři kúlové jamky (objekty č. 180–182), představující pozůstatek po nadzemní konstrukci zkoumané stavby.

Sklep 179 měl obdélný půdorys a dno bylo zasekáno do rostlé skály, ve skále byly patrné záseky od nástrojů. Spodní část jižní zdi byla částečně tvořena rostlou skálou, upravenou do potřebného tvaru.

Během archeologického výzkumu bylo ve zkoumaných vrstvách nalezeno velké množství keramických zlomků, jak z období popelnicových polí, tak z vrcholného středověku. Poměrně častým nálezem jsou také středověké železné artefakty. V roce 2012 byly například kopí, tesák, šipky do kuše, podkovy a nože, ocílka, přezka opasku, klíč či olovená střela do hákovnice. Výzkum na Tepenci bude opět pokračovat v návaznosti na postupu lomových prací v průběhu několika let.

Vendula Vránová

Literatura

- Kalábek, M., Tymonová, M. 1998:** *Tepenec, 1. – 3. část.* Rkp. nálezových zpráv, č. j. 1393/01, 1394/01, 1315/02. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i.
- Kalábek, M., Tymonová, M. 1999:** *Jívová – Tepenec, 2. etapa.* Rkp. nálezové zprávy, č. j. 1395/01. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i.
- Procházková, P. 2001:** *Jívová – Tepenec, 3. etapa (1, 2).* Rkp. nálezové zprávy, č. j. 73/02. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i.
- Vránová, V. 2008:** *Jívová – Tepenec (okr. Olomouc).* *Přehled výzkumů* 49, 308, 405.
- Vránová, V. 2009:** *Jívová – Tepenec (okr. Olomouc).* *Přehled výzkumů* 50, 287, 393.
- Vránová, V., Vrána, J. 2005:** *Jívová – Tepenec: Pravěké hradisko a Karlův hrad,* Archeologické památky střední Moravy, sv. 9. Olomouc: Archeologické centrum Olomouc.

Resumé

Jívová (Olomouc District), Tepenec. High Middle Ages (14th century). Hillfort, Castle bailey. Rescue research.

During rescue archaeological research in Jívová – Tepenec cultural layers and a 24 sunken features were investigated with large number of archaeological material (especially pottery, daub, slag and iron artifacts). Explored layers and features are dated back to the Silesian-Platěnice Culture and to the Middle Ages. During research 2 relicts of medieval cellars and one relic of the smithy were found too.